

СЛОВ'ЯНО-РУСЬКА, РАННЬОСЕРЕДНЬОВІЧНА АРХЕОЛОГІЯ.

Аксьонов В. (Харків)

ВІДОБРАЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ КОНТАКТІВ У ПОХОВАННЯХ ВЕРШНИКІВ САЛТІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.*

Для багатьох болгарських могильників Дніпровського лісостепового Лівобережжя характерні поховання, що супроводжуються кістками коней. Дослідження останніх років могильників Червона Гірка та Нетайлівка дали новий матеріал, який дозволяє поховання разом з конем розподілити на кілька варіантів.

Перший варіант - кінь або його кістки ніг знаходяться у засипці поховальної ями над кістяком людини (по одному похованню на обох могильниках) (табл. XXXIX, рис. 1).

Другий варіант - кінь розташований поряд з кістяком людини, частіше праворуч від нього, у загальній ямі, та орієнтований так само, як і людина (6 поховань могильника Червона Гірка) (табл. XXXIX, рис. 2).

Третій варіант - коня покладено на одній лінії з людиною, черепом до ніг останньої (10 поховань могильника Червона Гірка) (табл. XXXIX, рис. 3, 4).

Четвертий варіант - кінь або його череп та кістки ніг знаходяться у ногах людини, перпендикулярно тілу останньої, у навмисне зроблений ямах або нішах (4 поховання Нетайлівського могильника) (табл. XXXIX, рис. 5, 6).

П'ятий варіант - коня заміняє у похованні його збруя, яка знаходиться поряд з померлим, на кришці труни поховання обох могильників), або у нішах-підбоях (поховання Нетайлівського могильника) (табл. XXXIX, рис. 7, 8).

Шостий варіант - поховання коня розміщене на невеликій відстані (2-3 м) від поховання людини. Зв'язок цих комплексів відзначається характером та складом поховального інвентаря (4

поховання могильника Червона Гірка).

Сьомий варіант - окремі поховання коней, які могли бути як кенотафами, так і викупними жертвами за ділянку цвинтаря (поховання присутні на обох могильниках) (табл. XXXIX, рис. 9).

1, 5, 7-й варіанти однаково часто зустрічаються на болгарських могильниках з різною орієнтацією померлих. Вони складають, вірогідно, спільну поховальну традицію для усіх племенних об'єднань тюрко-болгарського населення. Інші виділені варіанти знаходять свої аналогії в підкурганних похованнях досалтівського та салтівського часу степової зони, які пов'язуються дослідниками з хазарами (2-ий варіант); в аварських похованнях та в поки що малочисельних лісостепових похованнях VII ст.н.е. (3-й варіант); в 5-й групі угорських поховань IX-X ст. н.е. (4-ий варіант) та в похованнях воїнів з могильника на р.Дюрсо (6-ий варіант). Таким чином поховання з конем вкзують на поліетнічний склад салтівського кінного війська на різних етапах існування культури в межах лісостепового Лівобережжя.

Аксьонов В., Бабенко Л.(Харків)

ДО ВИВЧЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НАСЕЛЕННЯ ДНІПРО-ДОНЕЦЬКОГО МЕЖИРІЧЧЯ У V-VII СТ. Н.Е. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ "АНТСЬКОГО" ПОХОВАННЯ БІЛЯ с. МОХНАЧ):

Пеньківську культуру переважна частина дослідників вважає виключно слов'янською. Важливим показником слов'янської належності к-ри, на думку дослідників, є обряд кремації, який вважається ознакою землеробського населення протягом тривалого часу.Цьому ствердженню для пам'яток лісостепу та його південного кордону важко заперечити.Але відсутність у похованнях за обрядом кремації речей, що складають атрибутивний комплекс пеньківської к-ри (пальчасті фібули , скроневі кільця , умбоноподібні підвіски та ін.), до цього часу не знайшли аргументованого пояснення.Відомі пеньківські кремації характеризуються загальною бідністю поховального інвентаря, так само як і хронологічно відповідні їм пам'ятки празького та колочинського типів.Проте в похованнях за обрядом інгумації на кордоні лісостепу та степу, та й не тільки там (Крим) речі пеньківського кола зустрічаються все частіше.